

áll mögöttem. De amint a nemzet érdekében ezt a helyet kötelességből elvállaltam, úgy megkívánom mindenkitől, teljesítse a maga helyén kötelességét. Munkát kívánok és tudom, hogy kívánhatok, mert a magyar nemzetnek és a magyar embernek igen nagy képességei vannak.

Szociális feladatok alatt én nemcsak a szegények megsegítését és munkaalkalmak nyújtását, igazságos adóztatást és hasonló dolgokat értem. Még csak nem is a szociális igazság megteremtését általában, hanem értem azt, hogy a bizalmatlanság és az irigység helyébe bizalmat és szeretetet ültessünk az emberek lelkébe. Keresztény Magyarországon ez nem is lehet másképpen. Mindig azt tapasztaltam ugyanis, hogy ahol az emberek között szeretet van, ahol az emberek szeretettel kapcsolódnak egymáshoz, onnan alkotó lendület, vállalkozási szellem indul ki. Abból olyan önzetlen szellem fakad, amelyre az országnak és a nemzetnek szüksége van. A szociális fejlődésnek és átalakulásnak ilyen szolgálata a kereszténység legmélyebb értelmében felfogott feladat. Ebben az értelemben kell az államnak a társadalmat támogatnia és ebben az értelemben kell mindnyájunknak, akik a társadalom tagjai vagyunk, vállalnunk és gyakorolnunk a szociális feladatot. Itt van például a sokgyermekes családok megsegítésének problémája. Ide tartozik a Népi és Családvédelmi Alap felállítása, – erről már gondoskodás történt – az ifjúság felkarolása, anyagi és lelki istápolása. Húsz év óta foglalkozom az ifjúsággal, sokan ismerik véleményemet, nem hiszem, hogy itt részletesebben kellene erről nyilatkoznom. Mindezek a problémák részben anyagi kérdések is és éppen ezért vetik fel sokan a kérdést, hogy a hadsereg felszerelésének befejezésével hol helyezzük el a munkástömegeket, mi történik majd a munkássággal. Megnyugtathatok mindenkit, felkészültünk arra, hogy megoldjuk ezt a kérdést is. Gondoskodunk a munkásság megfelelő anyagi helyzetéről és szellemi vezetéséről is. A magyar ipari munkásokat át kell vezetni a keresztény nemzeti társadalomba. Az állami feladatokat csak a társadalmi feladatokkal karöltve tudom látni. A kétféle feladatkör tulajdonképpen egymásba folyik, egyik a másik nélkül életképtelen. A gazdasági élet rendjének helyreállítása nemcsak anyagi, hanem lelki kérdés is. Mint idegen szóval mondani szoktuk: szociális probléma. A szociális gondoskodásnak teljes egészében kell törvényalkotásunkban is megnyilvánulnia. De meg kell nyilvánulnia a helyes közigazgatásban és a társadalmi szervezkedésben is.

Merre megyünk?

Budapest, 1943, EMSZO – KALOT.

Kovrig Béla (1900–1962) egyetemi tanár, szociológus, szociálpolitikus, katolikus közéleti szereplő, a katolikus reformnemzedék tagja. A budapesti tudományegyetemen 1920-ban államtudományi, 1921-ben jogi doktorrá avatták, majd Berlinben és Párizsban hallgatott előadásokat. 1923-ban Bethlen István miniszterelnök személyi titkára, majd különböző államigazgatási tisztségeket tölt be. Volt a Népjóléti és Munkaügyi

Minisztérium munkatársa, az Országos Társadalombiztosítási Intézet (OTI) igazgatója, az Imrédy-kormány idején a Miniszterelnökség V. Társadalompolitikai Osztályának, majd Teleki Pál Nemzetpolitikai Szolgálatának vezetője. Nézetei hatást gyakoroltak a korszak szociálpolitikájának alakulására. Ő dolgozta ki többek között az öregségi és rokkantsági biztosításról szóló 1928:40 törvénycikket. Szociálpolitikai munkája mellett oktatói és tudományos tevékenységet is folytatott. Számos könyv szerzője, a Kolozsvári Egyetem szociológia oktatásának megszervezője, majd az egyetem rektora. Katolikus közéleti szerepvállalásaként a Katolikus Szociális Népmozgalom világi vezetője volt. A második világháború után a kommunista titkosrendőrség zaklatásai elől emigrált, a milwaukeee-i Marquette Egyetem szociológia tanáraként dolgozott. 1956-ban kérdőíves adatfelvételt végzett a magyar forradalom emigránsai körében. Poszthumusz munkája a forradalom 60. évfordulóján jelent meg magyar nyelven.

Kovrig mindvégig szoros kapcsolatban állt mind a katolikus reformnemzedékkel, mind pedig a vidék lakosságának egy jelentékeny hányadát a radikális eszméktől sikerrel távol tartó katolikus tömegmozgalmakkal. Széles körben elismert szociológus-szociálpolitikai tevékenysége is hozzájárult ahhoz, hogy a katolikus politika különböző árnyalatait integráló személyiségként ismerjék el, így az egyház vezetése őt bízta meg a háború utáni katolikus program kidolgozására. Ennek első összefoglalása a Merre megyünk? brossura. Kovrig ennek alapján írja meg Magyar Társadalompolitika című művét, amely a háború utáni kereszténydemokrácia társadalomképét és politikai programját alapozta meg.

Katolikus erőtényezőként együttthatók akarunk lenni a háború utáni magyar életben azért is, mert a francia forradalomtól a bolsevizmusig terjedő XIX. század európai történetének ismeretében nem nehéz elképzelnünk mi vár az Egyház szabadságára, a katolikus iskolákra, a vallásoktatásra, az Egyház intézményeire és általában Egyházunk emberalkotó művére és népvédelmére, ha a háború utáni magyar élet társadalmát és formáját elsősorban a laicizmust és antiklerikalizmust kiváltó ilyen értelmű liberalizmus, a még ezt is eltúlzó, gyökereiben keresztényellenes polgári radikalizmus, és a kereszténységgel eleve összeférhetetlen marxizmus határozná meg.

Természetesen mikor, mint katolikusok akarunk együttthatói lenni a háború utáni magyar életnek, a katolicizmust, mint annak a természetjognak az őrzőjét és tanítóját említjük, melyből következik minden meghirdetett elvi állásfoglalásunk. [...]

Mit akarunk? [...]

4. Az alapvető természetes emberi jogok elismerését! A termelés tényével az emberi természetbe ojtott természeti jog tekintélyének helyreállítását, az alapvető természetes emberi jognak az elismerését és érvényesülését akarjuk! Ezek az alapvető jogok:

- a) Az emberi méltóság elismerése. Közelebbről: az ember erkölcsi személyiségének, becsületének, személyi tulajdonainak, hagyományos, tisztességes szokásainak, kultúrértékeinek, szerzett jogainak, nevének, anyanyelve korlátlan használatának tiszteletben tartása. Az istentisztelet, a vallás, a

gondolatközlés, a tanítás és a tanulás, a közjóra ártalmatlan egyesülés és gyülekezés szabadsága. Társadalmi önkormányzatok kialakításának, működésükben – autonóm hatáskörben, rendezett feltételekkel – való részvétel szabadsága. Az állam és egyéb köztestületek önkormányzatában való alkotmányos közreműködés joga.

- b) Az emberi képességek kibontakozásának, közösségi hagyományok ápolásának, öröklött és elsajátított kultúrártékek gyarapításának korlátlanúsága, megbecsülése és elősegítése.
- c) Az egészség és testi épség minden felismert lehetőséggel való védelme.
- d) A legteljesebb életközösség a család alapításának megkönnyítése, természetes rendeltetésként tartós fennmaradásának elősegítése, hivatásának védelme.
- e) Magántulajdon szerzése, a közjót nem sértő hasznosításának védelme.
- f) Munkához való jog.
- g) A munkateljesítménnyel és a családi állapottal arányos, tisztességes megélhetést biztosító munkabérré és egészséges családi és hasznos állampolgári életet elősegítő egyéb munkafeltételekre (pl. munkaidő) való jog.
- h) Az önhibájukon kívül keresőképteleneknek és azok családjainak – minden ember született méltóságának megfelelő – közösségi eltartásának joga.

Íme, ezek a minden embert megillető természetes jogok! Elismerésüket mindenkitől, érvényesítésüket az államtól várjuk, és minden közülettől kívánjuk. Mindezekben a jogokban kötelességek is rejlenek. Kötelességek a társadalom irányában, hogy az egyén megadja a közösségnek, ami az övé. [...]

6. Minél több magyarnak magántulajdont! A magyarság tömeggé válásának, a gyökértelen, létbizonytalanságban tengődő proletariátus elhatalmasodásának megelőzése érdekében arra törekszünk, hogy minél több önálló, termelő gazdálkodó magyar család legyen. A pápaság útmutatását megfogadva minél több magyar családnak legyen a tulajdonában annyi föld, termelő eszköz, vagy egyéb tőke, amennyinek szorgos, becsületes munkával történő hasznosításával tisztességes megélhetést biztosíthat magának és családjának. A magántulajdonhoz való jogot tiszteljük tehát és érvényesíteni kívánjuk. (...)

A magántulajdon felhasználása és hasznosítása azonban nem lehet korlátlan és tervszerűtlen, mert nem csak magán, de közügy is, hogy mi történik a magyar földdel és hova vezetik a magyar tőkét. A magántulajdon felhasználása, gyümölcsötvetésének módja, használatának hova fordítása közügy. A tőkeképződés és a magánkezdeményezés ösztönzése érdekében hagyjuk meg a kezdeményezés lehető legnagyobb szabadságát, de kívánjuk meg felügyeletét és ellenőrzését nem a hatóságok, hanem a hivatásrendi gondolatnak megfelelően átszervezett kamarák – hivatásrendek – részéről. [...]

8. Emberre alapított gazdasági életet! A gazdasági rendszerrel, a nép megélhetési alapjával nem kísérletezzünk! Az emberrel, az étellel, a családdal senki ne kísérletezzék. Az ember nem fehér egér és nem tengerimalac, hogy vele kísérletezni lehessen.

Nekünk nem kell olyan gazdasági rendszer, melyben békés viszonyok között egy irdatlan állami központi hatalom évekre kitervelt plánum szerint maga állapítaná meg, hogy legfeljebb miből mennyit szabad fogyasztani minden gazdaságnak, üzemnek: mikor miből mennyit kell termelnie, milyen foglalkozásban kell dolgoznia, kinek-kinek a fizetéséből, béréből legfeljebb mennyit és mit szabad vásárolnia, legalább mennyit kell megtakarítania és jövedelmének megtakarított részét mibe kell befektetnie. Nekünk nem kell ilyen gazdasági rendszer, mert ebben az esetben a gazdasági életet, fogyasztást is egy minden ismertnél hatalmasabb és ezért nehézkes bürokrácia irányítaná, szabályozná, ellenőrizné és tömegesen büntetné azokat, akik ellene szegülnének az élet ilyen beskatulyázásának, megmerevítésének.

Nekünk azonban nem kell olyan gazdasági rendszer sem, melyben eszeveszett, nyaktörő versenyben tombol a féktelen önzés, a bírvány és esztelenül tömerek pénzt pocsékolva, szüntelen bizonytalanságban tartja a családok életét. Nekünk nem kell eszeveszett verseny, sem gazdasági monopóliumok hatalmaskodása, az értékarányok spekulációs meghamisítása, a gazdasági önzés féktelen garázdálkodása.

Nekünk nem kell tehát sem életdermesztő bürokratikus szocialista tervgazdálkodás, sem liberális korlátlan versenygazdálkodás. Mi nem állunk elő a világbolondítás jelszavával, sem ilyen látszatot keltő gazdasági gyógy javallatokkal. Mi nem állítjuk, íme, az egyedül üdvözítő, embert boldogító új gazdasági rendszer. Mi ezt mondjuk:

Előttünk a gazdasági világ századok során nőtt, összefonódott hatalmas erdeje, helyenként vadona. Ebben vannak életerős vihart álló tölgyek, tápláló gyümölcsfák, de van értéktelen bozót, parazita repkény, buja dögletes ingovány is. Ezzel a rengeteggel küzd, ebben él a dolgozó ember. Melléje állunk és szervezeti erőnkkel széles utat akarunk vágni az életnek ebben a sűrűjében az ember számára, hogy minél bőségesebben hasznosíthassa, minél kevesebb kockázattal gyümölcsöztesse ennek a roppant eleven rengetegnek minden értékét.

Itt van a fejlődő, szüntelenül átalakuló gazdasági mag és itt van a lelkes-szellemes ember. Mi az ember imént újólag meghirdetett méltóságának és minden természetes jogának akarunk érvényt szerezni a gazdálkodás világában is. Ami ezt sérti, gátolja, azt intézményesen el kell hárítanunk, ha szükséges megsemmisítenünk, legyen az az emberi természet kibontakoztatásának akadály, akár erkölcstelenség, akár monopóliumát féltő magánhatalmasság, akár idejétmúlt jogintézmény, akár a létező igazságtalanságból járadékot húzó közérdekellenesen szervezett érdekeltség. Vállaljuk az ember ügyét, a magyarét!

Érvényesíteni akarjuk az ember ügyét, a magyarét mindaddig a határig, ameddig újításaink, szociális intézményeink terhe alatt még nem roskaodik a nemzetgazdasági szempontból értékes, hasznos vállalkozás, míg nem csökken a magángazdaság népfenntartó és népfoglalkoztató képessége. Hogy az ember ügyét előrevivé minél később érkezzünk ehhez a határhoz, az természetes érdekünk.

Mert minél később érkezünk a magánvállalkozás erejének határához, annál több embervédelmet tudunk megvalósítani, a legtöbbet pedig akkor, ha az embervédelem teljes megvalósításakor se érkezünk el ehhez a határhoz. Hogy ez megvalósulhassék, erősíteniünk kell az embervédelemmel együtt a magán vállalkozást és pedig a tőkegyűjtés feltételeinek szabadságával, a tőkeporlasztó adóformák mellőzésével, a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi szociális kiegyensúlyozást is célzó hitel és valutapolitikával.

Tiszteletben tartjuk az elkerülhetetlen fokozatosság elvét, ezért az építés ürügyével nem rombolunk, hanem mindent humanizálunk, emberséggé teszünk. „Megkereszteljük” a gazdálkodást, mert mindent meg kell keresztelnünk.

9. Hivatásrendi gazdasági rendszert akarunk!

Ne egy diktátor, ne lenyűgöző gazdasági hatalom írja elő, hogy a gazdálkodás humanizálása során mikor meddig haladhatunk előre, hol van a különböző foglalkozásokban és tájegységekben a határ, melyet átlépve a gazdálkodás néptartó, népfoglalkoztató képességét már sértenénk. A gazdálkodás humanizálásának hitelét, módját, lehetőségét és határát a foglalkozásonként hivatásrendbe szervezett, gazdálkodó társadalom maga ítélje meg.

Az értékteremtő dolgozók szervezett közreműködésével valósuljon meg az ember érvényesítésének és ennek a szolgálatába állított irányított gazdálkodásnak a politikája, nehogy az értéktermelés megbénuljon, nehogy a termelési érdeket hamisan kijátsszák az emberi érdek ellen. Ezért akarunk hivatásrendiséget.

Nem rendi államot, ami kevesek oligarchájának önkényuralmához, egy kisebb nagyobb csoport parancsuralmához vezet. Nem álkorporativizmust, ami csupán a rendiségre átmázolt állami, gazdasági és munkaügyi közigazgatás, elterebélyesedett szakbürokrácia. [...]

A hivatásrendiség megvalósulásával a társadalmi öntevékenységnek a kiépítésével az állam tehermentesítését, a túlzott, egészségtelen etatizmusnak, az ésszerűtlen, nehézkes és költséges központosításnak a leépítését kívánjuk elérni. [...]

Az állam egészségtelen felpuffadásától erőtlenné válna az államhatalom, melyet emberi és nemzeti érdekből erősíteni kívánunk. Az ilyen kóros, minden alkotmányos életet lényegéből kiforgató, azt csupán látszatra szavazó gépezetnek meghagyó etatizmusnak, ennek a névtelen, kollektív és ezért felelőtlen abszolutizmusnak legtermészetesebb ellenszere a természetes közösségek fejlesztése, a családok, a hivatásrendek, a tájegységek szervezett formáinak erősítése.

Csak így háríthatjuk el a társadalom eltömegesülését, öncélú egyedekre való szételését, akiket ugyan látszatra összefogna a középszerűség diktatúrája, de szerves, egymást hivatásukban kiegészítő közösségek hiányában nem lenne az valóságos társadalom. De nem lenne szerves és szellemteljes a magyar nemzet sem – legfeljebb csak kevesekben élne eszmeként. Mert társadalom és nemzet is csak ott van, ahol életerős, tevékeny, szerves közösségekből szüntelenül épül és – az életviszonyok változásához rugalmasan alkalmazkodva – szüntelenül újjáépül a még legtágabb formában is elismerhető, jellegzetes egyéni stílusú emberi együttélés,

melyben jól tagolt hierarchia van, élén pedig olyan vezetőréteg, nemzeti elit, melyet a társadalom az erkölcsi értékek és a kimagasló teljesítmények minőségének megbecsülésével választott ki. Szerves közösségeket, aránytartó hierarchiát, értékes elitkiválasztást akarunk, mert egészséges magyar társadalomban kívánunk élni.

2.1.3. Szociálpolitika

Az 1940. évi XXIII. törvénycikk az Országos Nép- és Családvédelmi Alapról

Magyar törvénytár. 1940. évi törvénycikkek.

Budapest, 1941, Franklin Társulat. 174–177.

1940. évi XXIII. törvénycikk az Országos Nép- és Családvédelmi Alapról.

Kihirdetve: 1940. VIII. 14.

1. § Szociális és családvédelmi célokra Országos Nép- és Családvédelmi Alap létesítetik.
2. § (1) Az Alap célja a leginkább támogatásra szoruló néprétegek gazdasági, erkölcsi és szellemi felemelése útján az életviszonyok javítása és a társadalmi kiegyenlítődés elősegítése; továbbá a népesség szaporodásának előmozdítása.
 - (2) Az Alap feladata különösen:
 - a) a sokgyermekes családok intézményes támogatása;
 - b) gondoskodás a gyermekvédelem feladatainak ellátásáról;
 - c) a megélhetésükben veszélyeztetett – főként mezőgazdasággal foglalkozó – családok boldogulásának szerves megalapozása házhoz juttatás, kedvezőbb gazdasági viszonyok közé telepítés vagy egyéb gazdasági megsegítés (közjóléti szövetkezetek, különböző termelési, értékesítési intézmények és vállalkozások elősegítése stb.) útján;
 - d) kellő anyagi feltételekkel nem rendelkező, arra, érdemes családok részére az anyagi eszközök biztosítása a végből, hogy az állam, vagy más közület gazdaságpolitikai tevékenységének részesei lehessenek.
 - (3) Az Alap a nyújtott juttatás visszatérítését pénzben, munkában vagy természetben igényelheti.
3. § (1) Az Alap bevételei:
 - a) az állam illetékekből befolyó bevételének 27%-a,
 - b) a jelen § (3) bekezdésében foglaltak alapján szedendő nép- és családvédelmi pótdó.
 - c) az Alap részére juttatott adományok és hagyományok.